

Dokumentet skapat	Senast ändrat	Grupp/avdelning/projekt	Version	Författare
2019-04-09	2023-04-19	410/Blekinge	2.3	Huvudskyddsombud Marianne Ehn Thorell

Övertid. Strategi för hur skyddsombudet följer upp övertid.

Vårdförbundet jobbar för att medlemmar ska få hälsosamma arbetstider, med möjlighet till vila och återhämtning mellan arbetspassen. Det är en nödvändig förutsättning för att de ska kunna utföra ett professionellt arbete, arbeta patientsäkert och orka ett helt yrkesliv. Arbetstidsförläggningen ska tillgodose kraven på en god arbetsmiljö. I ditt uppdrag som skyddsombud på arbetsplatsen har du en viktig roll i det systematiska arbetsmiljöarbetet och i det arbetet ingår att följa upp den övertid som förekommer på din arbetsplats. I avdelning Blekinge har vi tydligt uttalat att ett personcentrerat förhållningssätt ska prägla och genomsyra våra möten och samtal med såväl medlem, förtroendevald, arbetsgivare, beslutsfattare och övriga aktörer som vi möter i vår vardag.

Försök därför alltid i första hand lösa frågan tillsammans med arbetsgivaren genom dialog

Det finns olika typer av övertid och mertid såsom allmän övertid, allmän mertid, extra övertid, extra mertid och nödfallsövertid, se arbetstidslagen §7-11.

Övertid och mertid kan användas för att tillfälligt lösa problem med kompetensbrist eller ökad arbetsbelastning, det är inte tillåtet att under flera månader öka den dagliga arbetstiden. Normalt ska den allmänna övertiden/mertiden vara förbrukad innan extra övertid/mertid tas ut. Om nödfallsövertid behöver användas är arbetsgivaren tvingad att underätta den lokala fackliga organisationen om detta snarast. Nödfallsövertid är dock endast möjlig att använda i samband med händelser utanför arbetsgivarens kontroll som större olyckor och miljökatastrofer.

I HÖK22 finns en strävan att fördela övertiden jämnt i arbetsgruppen, det bevakas inte av dig som skyddsombud, även om du skall vara medveten om det.

För att skyddsombudet ska kunna föra fram krav på förbättringar av arbetsmiljön och utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt finns skyddsregler i arbetsmiljölagen som säger att ingen får hindra skyddsombudet att fullgöra sina uppgifter.

Skyddsombudets rätt till kontroll av allmän övertid och allmän mertid

Arbetsmiljölagen (AML) ger dig som skyddsombud på arbetsplatsen rätt att kontrollera att arbetsgivaren följer reglerna om arbetstid i sin helhet. Arbetsgivaren måste förlägga arbetstiden så att arbetstagaren inte utsätts för fysiska och psykiska belastningar som kan medföra ohälsa eller olycksfall (AML 2 kap. §1). Det innebär att skyddsombud med stöd av AML, 6 kap. §4 första stycket, har rätt att övervaka att uttag av såväl allmän som extra övertid, allmän och extra mertid samt nödfallsövertid inte innebär risker ur arbetsmiljösynpunkt.

Skyddsombudets rätt till kontroll av extra övertid och extra mertid eller nödfallsövertid

Du som skyddsombud har enligt arbetstidslagen (ATL) rätt att kontrollera hur arbetsgivaren använder sig av reglerna i arbetstidslagen.

Utifrån ATL § 19a kan skyddsombud begära att arbetsgivaren lämnar besked om förekomsten av extra övertid, extra mertid och nödfallsövertid och om skälen till dessa uttag. Syftet med denna kontroll är att se till så arbetsgivaren följer övertidsreglerna.

Du som skyddsombud har rätt att ta del av alla de handlingar som behövs för att du ska kunna sköta ditt uppdrag (AML 6kap. §6). Arbetsgivaren är skyldig att berätta för skyddsombudet om förändringar som berör arbetsmiljön och skyddsombud ska delta i planeringen av förändringsarbetet (AML 6 kap §4, andra och tredje stycket).

Handlingsplan

Syftet med begäran av övertidslistor är att du som skyddsombud får ett arbetsmaterial för att kunna driva frågan om hälsosamma arbetstider.

Tänk på att anteckna datum för de olika stegen i handlingsplanen, de behövs om ärendet vid behov ska drivas vidare.

1. I egenskap av skyddsombud begär du in övertidslistor tre gånger per år för att bevaka arbetsgivarens arbete med arbetstiden, förslagsvis i april, augusti och november. Detta kan du göra på skyddskommittémötet. Använd mallen "*Begäran om övertidslistor inom Vårdförbundets område*".
2. Vid höga övertidssiffror tar du upp problemet vid nästkommande skyddskommitté. Höga siffror innebär till exempel att övertidsuttaget i gruppen ökar eller att enskilda medarbetare riskerar närma sig 200 h övertid per kalenderår. Frågor du kan ställa till arbetsgivaren när du ser detta är exempelvis:
  - I. Vad gör du som arbetsgivare för reflektion kring de höga övertidssiffrorna?
  - II. Vad anser du som arbetsgivare att det beror på? Saknas specifik kompetens? Jour eller beredskap? Hög sjukfrånvaro? Felaktigt använd flex-tid?
  - III. Vad avser du vidta för åtgärder kring övertiden? Hur tänker du som arbetsgivare säkerställa att den specifika kompetensen finns i framtiden? Vilket arbete bedrivs för att få bort jour eller beredskap? Hur arbetar du som arbetsgivare för att minska sjukfrånvaron? Hur arbetar du som arbetsgivare med att rekrytera och behålla personal?
3. Uppmärksamma arbetsgivaren på personer som närmar sig gränsen för den allmänna övertiden på 200 timmar. I de fall de 200 timmarna överskrids ska arbetsgivaren skriftligt redogöra för vad de särskilda skälen var till att extra övertid togs ut för var person och vid varje enskilt tillfälle.
4. Om arbetsgivaren inte skriftligen redovisar de särskilda skälen i skäligen tid kräver du ut uppgifterna med hjälp av mallen "*Begäran om redovisning av särskilda skäl*".

5. Om du misstänker att arbetsgivaren brutit mot ATL, inte är nöjd med svaret du fått eller arbetsgivaren inte ger något svar agerar du enligt följande: du kontaktar huvudskyddsombudet (HSO) och tillsammans arbetar ni vidare med handläggning av en ”§ 19 a” enligt ATL till Arbetsmiljöverket (AV), och använder mallen ”*Begäran om åtgärder enligt Arbetstidslagen 19 a §*”.

Länkar:

Övertidslistor, formulär för redovisning av särskilda skäl och begäran om åtgärder finns på denna länk:

<https://www.vardforbundet.se/avdelningar-och-riksklubbar/blekinge/fortroendevald-i-blekinge/>

Scrolla ned på sidan så ligger dokumenten under rubriken Skyddsombud.

Arbetstidslagen med kommentarer:

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/bocker/arbetstidslagen-med-kommentarer-bok-h026.pdf>

Arbetsmiljölagen med kommentarer:

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/bocker/arbetsmiljolagen-bok-h008.pdf>